



*Ой, горе тій чайці,
Чаєчці-небозі,
Що вивела чаєняток
При битій дорозі.*

*А йшли чумаченьки,
На скрипочку грали,
Вони ж тії чаєнята
З собою забрали.*

*А чаєчка в'ється,
Об дорогу б'ється,
К сирій землі припадає,
Чумакив благає:*

*– Ой ви, чумаченьки,
Ви добрії люди,
Верніть мені чаєнята,
Бо горе вам буде.*

*– Не вернемо, чайко,
Не вернемо, наша:
Поварили чаєнята,
Була добра каша.*

Кулі розходилися віялом понад землею і креслили сіру завісу виходу ретельним пунктиром.

– Взень-взень, – невдахи чіплялися за камені печери, а інші, щасливіші, вилітали назов-

ні, ген за обрій чи прямо до неба, в масну пику Місяця – хай нарікає на себе, коли вже зустрівся на дорозі.

Парубок біля кулемета червонів обличчям від вогняних спалахів і зосередженості, а кулі летіли з печери, розчищаючи шлях:

– Взз! Взз! Геть усі! Чумаки йдуть!

Чумаки сиділи поруч з кулеметом, і гільзи збивали фонтанчики пилу біля ніг отамана. А печера здригалася від доторку необережних куль і озивалась довгою луною:

– Га-а! Га-а! Йдуть! Йду-у-у-у-уть!

Отаман розважливо підвівся і неспіхом підійшов до кулеметника.

– Ану посунься.

Парубок подивився на нього знизу і перевернувся набік. Чумак приліг поруч, поплював на долоні і взявся за теплі ручки кулемета.

– Так-так-так, – сказав кулемет.

– Давайте, хлопці. З Богом, – голос отамана, звичайно, не міг перекрити пострілів, але хлопці почули, завовтузились і почали підводитись.

– З Богом – з Богом – з Бо – з Богом, – зашепестіли їхні голоси. І пішли, тулячись попід стіни, як один мацаті, у сірих куфайках, невірзненні на тлі ночі і каміння.

А кулі дзижчали поруч, і парубок в глибині з повагою дивився услід чумакам. На межі печери перший зупинився, махнув рукою.

– Давай!

Отаман гойднув кулеметом ліворуч-вгору, і в щілину між чергами проскочив один. І ще





раз ліворуч-вгору – другий, третій, а за останнім, для порядку пострілявши, отаман підвівся (і зразу тихо-тихо стало в печері), обтрусився, підхопив торбину, стусонув розчервонілі ребра кулемета:

– Бувай, хлопче. Забирай своє залізо, – і пішов, затуляючи собою вихід, а потім зменшуючись, доки не розчинився в сірих сутінках зовні.

Парубок біля кулемета супроводив його довгим поглядом, потім підвівся, по-дорослому плюнув і обережно, щоб не попектись, покотив, гримлячи по камінцях, свою зброю – вглиб, в печеру, додому.

– Сіль! Егей! Сі-і-іль! – Семен летів вперед, автомат бив його по боках, але хлопець цього не відчував. Сіль була всюди – і в повітрі, і в долонях, і в швидко набігаючій слині, а головне – на землі, аж до обрію білими купами лежала вона, справжнісінька, біла, солона до нетями. Сіль злітала бризками з-під чобіт, як звичайнісінький пісок, вона грала всіма барвами в місячному світлі, вона була в кожному подиху, і навіть під плямами рідкої, брудної травички теж була сіль. Сіль!

– Еге-ге-гей! – Семен впав обличчям просто в солоний пагорб, схопив його руками, ротом, відчув болісну гіркоту на губах, і груди його припали до пекучих, щільно одна до одної зліплених крупинок. «Ге-е-е-ей! Чуєте, ви всі? В мене сі-і-іль!» Він всім мав сказати: і небу, і зорям, і пташині, що кружляла біля Місяця –

ось вона, сіль. Він до неї прийшов, і вона тепер його.

Семен знесило перевернувся горілиць і заплющив очі. Інші чумаки теж не могли втриматися, й кожен відповідно до своєї вдачі виявляв цю радість: Іван, як і Семен, впав просто на землю і святкував удвох із собою велике свято, Гриць пересипав сіль з долоні на долоню і все не міг надивитись на це біле чудо, а дядько Кіндрат сидів з відсутнім обличчям і ніжно рукою гладив і пестив біле безмежжя, як пестять дитину чи тварину.

Отаман дивився на них з посмішкою, як на забавки хлоп'ят – адже ж ними вони й були зараз, ці кремезні хлопці і поважні дядьки. Всі вони, крім Семена, вже ходили в дорогу, але все ж таки кожного разу не могли опанувати себе тут, на солі.

А навкруги ніч, і не скоро ще вбивче Сонце вишкірить свої промені, тому можна перепочити.

Першим отямився Гриць, подивився на отамана, посміхнувся трохи ніяково і підвівся з колін. Останнім – Семен. Йому навіть довелося нагадувати про наявність цього світу кілька разів, доки він зметикував, що до чого, сів і, кліпаючи трохи божевільними очима, взявся завантажувати свої бесаги.

Бесаги були добрі, на півсотні кілограмів. Семен сам їх пошив – усі пальці поколов, лямку довелося тричі прошивати, щоб не стерлася – але тепер був озброєний як годиться. Тонка біла тканина, міцна, як брезент, – він знайшов

